

וכן לא יתייחד אדם זכר עמהן, מפני שחשודין על שפיכות דמים!

ג. ולא חוששים משום מוקצה, שמא ייחד הגוי בהמה זו, להקריבה לעבודה זרה.⁽¹¹⁾

גמרא:

שנינו במשנתנו: אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים!

ד. ולא חוששין משום נעבד, שמא כבר עבדו לבהמה זו כעבודה זרה!

ואם כן, קשה, שבכרייתא זו רואים אנו, שאין חסרון בבהמה שהיתה ברשות עובד כוכבים. ואילו במשנתנו מבואר שאסור להשהות בהמות אצל הגוי?

כב-ב

ומקשה הגמרא סתירה לדין זה: ורמינחא, הרי שנינו בתוספתא [פרק ב] — לוקחין קונים מהן מן הגויים בהמה לקרבן, ואין חוששין בה את אחד מן החששות הבאים:

בשלמא לגבי החשש של מוקצה ונעבד, אין לחשוש. כיון שאם איתא דאקצייה, אם אכן הקצה הגוי את הבהמה להקריבה לעבודה זרה, וכן אם איתא דפלחיה, אם אכן עבד בהמה זו לעבודה זרה — לא הוה מזבין ליה, לא היה מוכרה!⁽¹²⁾

א. לא משום רובע,⁽⁹⁾ כלומר אם הבהמה זכר, אין לחשוש שמא רבעה הבהמה אשה.

ב. ולא חוששים משום נרבע, שמא הבהמה זו נרבעה לאדם.⁽¹⁰⁾

הקדש לעבודת כוכבים.

עליהם בהמתן של ישראל — יותר מנשותיהן!

12. הקשה בתורת חיים: במשנה לקמן נג א נחלקו רבי וחכמים, האם דבר של עבודה זרה שמכרו, בטלה העבודה זרה מאותו הדבר. וממשנה זו מוכח, שמוכר אדם עבודה זרה, אף שעבד בה?

והביא בשם הראב"ד, שכתב לחלק בין בהמת עבודה זרה לכל עבודה זרה אחרת. בהמות — מצויות הרבה, ולכן אין כל סיבה למכור דוקא בהמה זו שעבדו בה, כאשר אפשר למכור בהמה אחרת. אולם שאר מיני עבודה זרה שאינם כל כך מצויים, יתכן שימכור.

ובתורת חיים תירץ: אף שאין דרך רוב בני אדם למכור עבודה זרה שלהן, מכל מקום נחלקו רבי וחכמים מה יהא הדין אם בכל אופן חרג אדם מדרך הרוב, ומכר עבודה זרה שלו. אולם סתם בהמה ושאר דברים העומדים למכירה, על פי רוב אין לחשוש שמא עבדו בהם עבודה זרה.

9. בכרייתא בכא קמא מ ב: נאמר [ויקרא א ב]: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם".

ודורשת שם הכרייתא: "מן הבהמה" — להוציא את הרובע ואת הנרבע.

"מן הבקר" להוציא את הנעבד.

"מן הצאן" להוציא את המוקצה.

10. פסול הבהמה לקרבן יתכן רק כאשר נודע דבר הרביעה על ידי הבעלים, או על ידי עד אחד. אולם כאשר יש שני עדים בדבר, נסקל השור ובשרו אסור בהנאה [מאירי].

11. כך פירש רש"י. אולם התוס' פירשו שמדובר שיחדו לתקרובת עבודת כוכבים, ומסרה לכמרים. והאכילוהו הכמרים כרשיני עבודת כוכבים, ועל ידי כך נעשה מוקצה לעבודת כוכבים. אבל יחוד גרידא אינו כלום, שהרי אין

אמר רב כהנא: אף בזכרים אין לחשוש שמא רבעם. הואיל ועל ידי הרביעה, מכחישיין הבהמות בבשר שלהם. ונמצא, שאף על זכרים — חס הגוי, ואינו רובעם.

אלא יש להקשות מהא דתניא: לוקחין בהמה מרועה שלהן. ומדוע? ליחוש נחשוש דלמא שמא הרועה רבעה לה לבהמה. והרי אין הרועה חושש שתיעקר, שהרי הוא מוכרה?

מתרצת הגמרא: רועה שלהן מתיירא מלרבעה, משום הפסד שבר. כיון שאם יגלו שרבע אותה והזיק לה, יפסיד שברו.

אולם על סברא זו קשה: אלא הא דתניא: אין ישראל מוסרין בהמה לרועה שלהן של גויים. ומדוע לא ימסור? לימא נאמר שרועה שלהן מתיירא משום הפסד שברו?

ומתרצת הגמרא: יש לחלק בין אם בעל הבהמה הוא ישראל לבין אם הוא גוי.

והחילוק כך: אינהו, הם הגויים דידיעי בהדדי שיודעים ומכירים במעשים הללו — מרתתין! חוששין מכך ולא יעשה הרועה מעשים אלו בבהמתו של חברו, לפי שאם

אלא מהחשש שמא בהמה זו היא רובע ונרבע — לחוש, ונמנע מלקחתה לקרבן! (13)

אלא מוכח שאין חוששין לכך, ולא כפי המבואר במשנתנו?

ומתרצת הגמרא: אמר רב תחליפא, אמר רב שילא בר אבינא משמיה בשם רב: עובד כוכבים חס על בהמתו ואינו רובעה, כדי שלא תעקר. שלא תיפגע ותיעשה עקרה על ידי הרביעה. ומשום כך אין כל מניעה מלקנותה ממנו לצורך הקרבן.

אולם על בהמת ישראל השווה בפונדקו אינו חס, ועשוי לרובעה. ולכן אין מעמידין בהמה בפונדק של גוי.

ועדיין קשה: התינח בהמות נקבות, אכן אין לחשוש שרבעם הגוי, שהרי חס הוא על בהמתו שמא תיעקר.

אולם בהמות זכרים, מאי איכא למימר? הרי אין בהם חשש עיקור כמו אצל נקבות. ואם כן, יש לחשוש שמא רבעם הגוי. ושוב קשה היאך לוקחים מהם בהמות לקרבן (14)?

בהמתו שלא תיעקר או שלא תיכחש בבשרה. ודבר זה אינו קיים אלא רק בנרבע, ולא ברובע. והוכיח ה"עבודת עבודה", שתיבה זו "רובע", טעות היא, שהרי לקמן מקשה הגמרא "אי הכי זכרים מנקבות לא ליזבון". ומשמע שאכן אין חוששין לרביעת בהמת זכר.

14. שהרי אף בזכרים, ישנו פסול נרבע לקרבן. לפי שהפסוק "מן הבהמה" שהובא לעיל, ואשר ממנו למדנו להוציא את הרובע והנרבע, נאמר

13. הקשה ה"עבודת עבודה": למה נקטה הגמרא רובע. והרי מן המשנה לא מוכח אלא רק שחוששין שמא ירבע הנכרי את הבהמה. אך לא חוששין שיהיה להיפך, שתרביע אשה את הבהמה עליה. ואם כן, מדוע הקשתה הגמרא "רובע ונרבע ליחוש"?

ואף אם אכן סברת הגמרא היא ששתי חשדות הם, א. שירבע הנכרי את הבהמה, ב. שתרכיב אשה את הזכר עליה, הרי שדבר זה לא תורץ בגמרא. כיון שתירצה הגמרא רק שעכו"ם חס על

ירגיש בכך בעל הבהמה, יתבע מן הרועה מה שהזיק לה. (15)

אולם, **אנן** אנחנו, ישראל, **דלא ידעינן בהו**, שלא יודעים ומכירים מעשים מעין אלו, ולא מבחינים אם נרבעה הבהמה — **לא מרתתי**. לא חוששין הרועים מפנינו, ואינם נמנעים מלעשות כך בבהמותינו. ומשום כך, אין מוסרין בהמה לרועה שלהם.

אמר רבה: היינו דאמרי אינשי זהו שאומרים בני אדם, **מכתבא גללא בזע**. כשם שהשיש ירא מן המכתב [שהוא כלי לחריטה ורישום בשיש], לפי שהשיש 'מכיר' בו, ויודע שהוא עשוי לחתוך בו,

כך **רגלא בחבריה** — ידע. (16) כך רכיל ובן בליעל [ושאר בעלי עבירה], יודעים ומכירים בבעלי עבירה כמותם.

[והנמשל בזה הוא כדברי הגמרא לעיל. שאמנם ישראל אינו מכיר במעשיו של הרועה הגוי, שעשוי הוא לרבע הבהמה. אולם הגוי יודע ומכיר מעשים אלו, ומשום כך, ירא הרועה לעשות כן לבהמת הגוי].

ודנה הגמרא: **אי הכי**, אם אכן אין חוששין מן המוכר הגוי שירבע את הבהמה, כיון שחושש שמא תיעקר הנקבה, או שמא יכחש בשרו של הזכר,

הרי שבהמות **זכרים מנקבות** גויות — **לא נייזבו**, (17) אף מידיהם של המוכרות הנקבות לא נקנה.

דחיישינן, יש לחשוש **דלמא** שמא האשה הגויה **מרבעא ליה עילוח**. מרביעה עליה את הבהמה הזכר, ואין בזה חשש להפסד ממון. משום שזכר בהמה הרובע אשה, אינו בא לידי הכחשת בשר. ואם כן, יאסר לקנות בהמות זכרים ממוכרות גויות?!

ומתרצת הגמרא: אין לחשוש שמא המוכרות ירביעו עליהם את הזכרים. **כיון דעל ידי רביעה זו שתרכיע עליה את הזכר, מייגרי בה** מתגרה בה הזכר וירדוף אחריה לשם כך. ולכן — **מרתתא**. מפחדת האשה, שמא תתגלה חרפתה ברבים!

וקשה על כך: **אלא הא דתני מה ששנה רב**

וכן מפרש ר"ת את דברי הגמרא בשבת סג א "שני תלמידי חכמים המגדילין זה לזה בהלכה, הקב"ה אוהבם. שנאמר 'דגלו עלי אהבה'". ופירש ר"ת ש"המדגילין", היינו המכחישינן זה לזה, ואינם עומדים על העיקר. ואפילו הכי — הקב"ה אוהבם! [וראה עוד בתוס'].

17. הקשה ה"עבודת עבודה": מנין לה לגמרא לחשוש שירביעו הנכריות את הזכר עליהם. הרי יתכן שהחשש הוא רק שמא נרבעה הבהמה על ידי הנכרי כפי שמבואר במשנתו. אולם לא חוששין שמא תרכיע הנכרית את הזכר עליה.

בקרבן עולה. וקרבן עולה בא רק מן הזכרים. ועל זה נאמר 'להוציא את הרובע והנרבע' [רש"י]

15. כך פירש רש"י. ופירוש נוסף פירש, שחושש הרועה בכל שעה שמא יבוא הבעלים, ויראהו במעשהו.

16. כך גרס ופירש רש"י. ור"ת בתוס' כתב כגירסת הערוך, "דגלא דחבריה ידע". ופירוש "דגלא" — "שקר"! כלומר, מכיר השקרן בשקר חברו.

מתרצת הגמרא: שונה הכלב משאר בהמה. כיוון דכי שדיא ליה כאשר משליכה לעברו אומצא מעט בשר, ומסריך אבתרה, ומנהגו לרדוף אחר בעליו, על מנת שיתן לו עוד בשר. ומשום כך, סוברת האשה, כי מימר אמרי אינשי יאמרו הבריות: האי הסיבה דכלב זה מסריך אבתרה, רודף אחריה — משום אומצא דקא מסריך. רודף הוא על מנת להשיג בשר [ולא משום זנות], ומשום כך תקל האשה, ותבוא לידי הרבעת הכלב עליה, ולכן אסורה לגדלו.

ואחר כל זה, יש לשאול: שנינו לעיל [טו ב] שאפילו בהמות נקבות וגויות נקבות לא מייחדים.

וקשה: בהמות נקבות אצל נשים גויות נקבות, מאי טעמא לא מייחדינן, הרי באופן זה אין במציאות חשש רביעה?

יוסף — ארמלתא אלמנה לא תרכי כלבא לא תגדל כלב ברשותה, (18) ולא תשרי בר בי רב באושפיוא (19) וכן לא תארח תלמיד חכם, שמא יבואו לידי עבירה.

ודנה הגמרא במימרא זו: בשלמא אכן בר בי רב תלמיד חכם צניע לה. צנוע הוא. ואף אם יבואו לידי עבירה, לא יגלה את הדבר ברבים, וממילא אין היא חוששת לחטוא עימו. ולפיכך, אסור לה לארח אותו.

אלא כלבא כלב, הרי כיוון דמיתרה בה, שעשוי הוא להתגרות על ידי רביעתה, ולרדוף אחריה [וכמו שאמרנו לעיל לגבי בהמה] — מרתתא! תחשוש מרביעתו,

ואם כן, אין צורך לאסור עליה לגדלו, שהרי אין חשש שתבוא לידי עבירה.

שודאי מותר להתאכסן עמה דרך עראי ומקרה. והאיסור, אינו אלא על דירת קבע. ודירת קבע אסורה אף החצר המשותפת.

והוכיח זאת מדברי הגמרא בעירובין נג ב "אמר רבי יהושע פעם אחת נתארחתי אצל אלמנה". ומשמע, שאירוח עראי חד פעמי — מותר.

ובטעם מחלוקת הרמב"ם והראב"ד, ביאר הט"ז באבן העזר כ"ב ס"ק י', שהרמב"ם דייק זאת מלשון הגמרא "ולא תשרי בר בי רב". ולשון זו "לא תשרי", מורה על קביעות. וכמו לשון "שכינה שרויה ביניהם". ומשום כך כתב הרמב"ם "לא ידור". כלומר, דרך קביעות. אבל דרך מקרה ועראי — מותר. כיון שאין כאן יחוד ודאי אלא חשש שמא יבוא לידי יחוד. ולכן כאשר מתארח דרך מקרה, לא חוששין! [וכדברי המגיד משנה]

ואין כל הכרח להשוות חשש נרבע לחשש רובע?!

18. אף שלא נחשדו ישראל על בהמה, מכל מקום כיון שאלמנה היא ומגדלת כלב, יתכן שירננו הבריות אחריה. ומשום החשד, אסורה לגדל כלב [תוס' בבא מציעא עא א].

19. כתב הרמב"ם בפרק כ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכה ט"ז: אסור לתלמיד חכמים לשכון בחצר שיש בו אלמנה, אף על פי שאינו מתייחד עימה — מפני החשד. אלא אם כן, היתה אשתו עמו.

הראב"ד שם חלק על הרמב"ם, משום שלא אמרו חכמים, אלא שלא להתאכסן עמה. אך לא אסרו לשכון עמה באותה חצר.

והמגיד משנה ביאר, שכונת הרמב"ם היא,

דאמר מר: הביבה עליהן על הגויים בהמתן של ישראל, יותר מנשותיהן!

ואיך יתכן דבר זה?

— דאמר רבי יוחנן: (21) בשעה שבא (22) נחש על חוה, הטיל בה (23) זוהמא! ומשום כך עדיפה להם בהמה זו שאינה מבני חוה, מאשר נשותיהן שיש בהן הזוהמא זו.

אמר מר עוקבא בר המא: מפני שהעובדי כוכבים מצויין אצל הגויות נשי חבריהן, על מנת לחטוא עימן. ופעמים שאינו מוצאה את האשה, ומוצא את הבהמה ורובעה! (20)

ומשום כך, אסור אף לייחד את האשה עם הבהמה. שמא ירבענה האיש הבא אצלה.

עוד אופן בביאור הדבר: ואיבעית אימא, אפילו מוצאה הגוי את האשה — נמי רובעה את הבהמה!

נחשב הדבר כאילו הישראל הגיח את הבהמה לפי הגוי, ואסור משום "לפני עיור".

21. בתוספות ד"ה דאמר מר, כתבו: לא נודע לר"י מהיכא נפקא עיקר דבר זה. ועיין חסדי דוד על התוספתא פרק ג' הלכה א'.

22. המהרש"א, הביא מדברי רש"י את שהמקור לכך שבא הנחש על חוה, הוא מהכתוב [בראשית ג יג] "הנחש השיאני" — לשון נישואין. שכאשר נתן לה לאכול מן העץ, בא עליה. וזהו שנאמר שם פסוק יד "ויאמר ה' אלהים אל הנחש: כי עשית זאת, ארור אתה" וגו'. איזה מעשה עשה? שבא על חוה! [ובעיקר ענין ביאת הנחש על חוה ופעולתו על בני האדם ועם ישראל בעירוב הטוב והרע, ראה במשך חכמה בתחילת פרשת וישלח].

23. יש להקשות, הרי ענין הזוהמא שהטיל הנחש, אינו אלא דבר פנימי ורוחני. ואין זה מום הניכר. ואם כן, מה לו לגוי ענין זה, כאשר כל מגמתו היא תאות הגוף החיצוני. ויש מי שכתב, שכשם שחכמת אדם תאיר פניו, כך גם יראתו ושלמות הפנימית נותנת לו חן חיצוני. ואף הגוי מרגיש אפס קצהו!.

ואילו הראב"ד דייק מלשון הגמרא "ולא תשרי בר בי רב באושפיזא". דלשון "אושפיזא", משמעה אירוח. שמארחתו בביתה, ונותנת לו מקום לכבדו ולהאכילו משלה, דרך קירוב והכנסת אורחים. ויש לאסור זאת כיון שעל ידי קירבה זו ישנו חשש שמא יבואו לידי יחוד. ולכן אסורה לארחו בביתה. אבל כאשר יש לו דירה משלו ואינו צריך לה — מותר. שבאופן זה, אין חשש.

20. לעיל כא א מבואר שעובר על איסור לפני עיור, רק כאשר מכשיל את החוטא באופן ישיר. אך אם המכשיל נותן את דבר האיסור לאדם אחר, והוא, האדם האמצעי העביר זאת לחוטא — אין הראשון עובר על לפני עיור. וכדברי הגמרא על לפני דלפני — לא קפדינן. ודבר זה — מותר.

ויש מי שהקשה, הרי כאן אין הישראל נותן את בהמתו בידי הגוי, אלא רק מניחה ביד האשה. ואילו הגוי — בא לשם מעצמו. ואם כן, אין זה לפני עיור, אלא לפני דלפני!?

ותירצו: אין עוברים על האיסור, רק כאשר הגורם האמצעי צריך לתת את הדבר לידי החוטא. אולם כאשר החוטא נוטל את הדבר מעצמו, וכגון כאן שבא הגוי ורובע את הבהמה מעצמו, אין האשה מהווה גורם אמצעי. אלא

ומוכח, שגם בעופות נעשים המעשים הללו, ודינם כבהמה לענין זה.

ואמר רב ירמיה מדיפתני: אני ראיתי ערבי⁽²⁷⁾ אחד שלקח ירך של בהמה מן השוק, וחקק בה חקיקה המספיקה לכדי מעשה רביעה, ולאחר מכן רבעה⁽²⁸⁾ צלאה, ואכלה!

חוזרת הגמרא ליישב את הסתירה כג-א שהוקשתה לעיל, בין משנתנו האוסרת לייחד בהמה עם גוי, לבין הברייתא המתירה לקנות מן הגוי בהמה לקרבן: רבינא אמר: לא קשיא סתירה זו.

ומקשה הגמרא: אי הכי, ישראל נמז? אף בנשות ישראל ישנה זוהמא זו.

מתרצת הגמרא: ישראל שעמדו על הר סיני — פסקה זוהמתן, שהרי במעמד הר סיני נתרפאו מכל המומין, ופסקה זוהמתן⁽²⁵⁾. אולם עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני — לא פסקה זוהמתן!

איבעיא להו: עופות מאי, האם גם בעופות נאמרו כל החששות הללו?⁽²⁶⁾

ופושטת הגמרא: תא שמע: דאמר רב יהודה אמר שמואל משום בשם רבי הנינא: אני ראיתי עובד כוכבים שלקח אווז מן השוק. רבעה, הנקה, צלאה, ואכלה!

בעופות, ושאלה זו נשאלה לגבי פסול עופות למזבח, ומשמע ששייכת בהם רביעה!

27. הערבים שטופים בזימה יותר משאר גוים. כמבואר בקידושין מט ב: עשרה קבין זנות ירדו לעולם, ט' נטלו ערביא!

28. יש להבין מה משכו לדבר זה, שלכאורה אין בו כל מעשה של ממש. וראה באור החיים פרשת אחרי מות יח ב, שביאר ששני גורמים הם לעבירת עריות.

א. הרגש הראיה, כלומר, כאשר רואה דבר ערוה, נמשך אחר מבטו לעשות המעשה.
ב. הימשכות אחר המחשבה. כלומר, כאשר מדמה וחושב מחשבות אלו, נמשך לעשות מעשה.

וכל אחד משני גורמים אלו, יש בו כדי להביא לעבירה אף בלא הגורם השני. וערבי זה, נמשך למעשה על ידי הכרחת המחשבה, אף בלא שראה לפניו דבר המושך לעבירה. אולם רק חשב על כך, ומתולדת המחשבה — נמשך והוכרח לעשות המעשה!

24. והגרים שלא עמדו על הר סיני, גם כן פסקה זוהמתן. לפי שמזלם היה שם [כמבואר בשבת קמו א] — תוס'.

25. כך פירש רש"י. והעיר ה"עבודת עבודה": מה השייכות בין כך שבמעמד הר סיני נתנקו מכל המומין, לכך שפסקה זוהמתן. והרי לא נתנקו אלא המומין שבגוף, ומנין שהדברים אמורים אף כלפי זוהמא זו?

ועוד, אם אכן זוהמא זו היא בכלל המומין שנרפאו, הרי כידוע בחטא העגל חזרו כולם למומן, וממילא חזרה אף זוהמא זו. ואם כן, עדיין קשה קושית הגמרא "אי הכי — ישראל נמז"?!

26. כתב המאירי: ועופות הגסים הרי הם בכלל זה [שאסור להפקידם אצל העכו"ם] וזהו ששאלו: עופות מאי? כלומר, אם מותר להעמידן בביתם או לאו. ולא לענין קרבן נאמרה, שהרי עופות הראויים לקרבן — אינם בני רביעה.

וקשה על כך, מדברי הגמרא זבחים פה ב: בעי רבי ירמיה, יש נרבע בעופות, או אין נרבע